

Către cititorii noștri

Recitind istoria, înțelegem mai bine evenimentele de azi, dar acestea ne schimbă, la rândul lor, privirea retrospectivă asupra istoriei, ceea ce ne obligă să o rescriem periodic. Anne Applebaum încearcă să decodeze situația tensionată din Ucraina de azi, apelând la istoria acestei națiuni care a ajuns la stăpânire, înainte de a-și forma și de a impune o identitate bine conturată. De mare interes este includerea însemnărilor rămase până de curând inedite ale reporterului galez Gareth Jones, care a fost în Ucraina în timpul foametei declanșate deliberat la începutul anilor 1930. Tot la istorie recurge Timothy Snyder când examinează „războaiele lui Putin” din perspectiva epocii napoleoniene. El considerând că politica rusă ar fi un „bonapartism fără Napoleon”. Ce-i drept, Putin are îndrăzneala lui Napoleon, nu și geniul său. Rodica Binder oferă, la rândul ei, un unghi de vedere istoric pentru a explica politica Germaniei în privința marilor mișcări de populație. Trecutul complicat al Germaniei îi impune să fie de partea victimelor. Or, refugiații din Siria, Pakistan și Magreb întrușchipează figura emblematică a victimei, spre deosebire de grecii „isteți și alunecoși”, care sunt de neiertat. Priya Basil nu este deloc o victimă, ci imaginea ideală a cosmopolitului plin de succes. Născută în India, educată în școala engleză din Kenya și apoi la Londra, s-a stabilit la Berlin, unde scrie în engleză și publică în germană. Ea nu se consideră identificată printr-un loc anume, cel în care s-a născut sau cel în care s-a stabilit, ci prin lecturile asimilate, scrierile elaborate și limbile învățate. Dintre acestea din urmă, germana i-a trezit interesul pentru mecanismele riguroase care guvernează actele de comunicare. Este firesc ca o asemenea persoană să se simtă în largul ei și în spațiul virtual, dar de la o vreme, susține Priya Basil, acesta funcționează astfel încât să întărească habitudinile, și nu pentru a ușura transgresarea lor, în vederea înnoirii intelectuale.

Secțiunea *Idei filosofice* se deschide cu studiul aplicat al lui Jürgen Grosse despre legătura dintre Cioran și Nietzsche, mediată de Ludwig Klages. Citatele sunt excelent alese, iar articularea lor prin comentariul autorului este pasionantă, chiar dacă sinuoasă. Rămânem în final cu impresia că până și Nietzsche i se părea lui Cioran prea sistematic și ordonat în gândire. Încă un mic efort spre „descompunere” și ajungem la monologurile teatrale destrămate ale lui Beckett. Michel Juffé face un tur de forță scriind o corespondență imaginară, peste timp, între Spinoza și Freud. Autorul pastșează excelent stilurile diferite ale celor doi gânditori. Pe de o parte filosoful, care își dezvoltă argumentația *more geometrico*, adoptând rigorile matematicii, și, de partea cealaltă, savantul care vrea să explice totul prin prisma teoriei sale, în fond, reduționiste. Garry Wills ne spune cum a reușit să studieze Coranul, fără a cunoaște limba arabă. El observă cu oarecare surprindere că mulți adversari sau suporteri ai nazismului n-au citit *Mein Kampf*, tot așa cum comuniștii și anticomuniștii deopotrivă nu au citit vreodată *Capitalul*. Propunându-și să nu repete o astfel de greșală, se familiarizează treptat cu Coranul, marcând similitudinile dintre acesta și Biblie (atât Vechiul Testament, cât și cel nou se regăsesc în Coran în proporții aproximativ egale). Garry Wills depășește această etapă de studiu al concordanțelor, propunând o interpretare interesantă, legată de relațiile dintre anumite aspecte din Coran și gândirea Sfântului Augustin (a *Fericitului* Augustin, pentru biserica ortodoxă). Dumnezeu a pedepsit orgoliul oamenilor, zădărniciind marea lor proiect al Turnului Babel, prin diversificarea limbilor. Gheorghe M. Ștefan arată că, în zilele noastre, când toată lumea vorbește aceeași limbă, a apărut o altă dificultate de comunicare, datorată diferențierii *limbajelor*. În fiecare domeniu al cunoașterii, s-a creat un limbaj specializat, incomprehensibil pentru cei din afară. De aici provine închiderea culturală între granițe stricte, care împiedică înnoirea prin influențe reciproce între zone diverse ale cunoașterii. Dacă limbajele ne îngrădesc, spațiul virtual ne deschide o a patra dimensiune, arată Carol Tavis. Putem profita de această șansă, cu condiția să conștientizăm și să controlăm starea de a fi prezenți în mai multe locuri deodată, de obicei unul tangibil, altul, virtual. Altfel, ajungem să ne încredem mai mult în tehnologie decât în propriile noastre capacități.

Teoria economică se bazează pe ipoteza agentului uman perfect rațional, care caută doar maximizarea utilității sale, exprimate cantitativ. Mircea Coșea ne arată că această presuposiție este iluzorie și că știința economică ar trebui să ia în seamă complexitatea realității psihice, renunțând la a reduce omul la o simplă mașină care calculează avantaje, riscuri și elaborează strategii. Crizele economice apar mai ales din ignorarea specificului factorului uman. Subsemnatul se alătură acestui demers, arătând cum analiza psihologică oferă posibilitatea unei negocieri satisfăcătoare, în care să nu existe nici mari câștigători, nici mari perdanti.

Nu puțini cititori de-ai noștri au descoperit autori interesanți, citind fragmentele publicate în *Biblioteca „Lettre Internationale”*. Textele alese din scrierile Carlei Guelfenbein, ale lui Constantin Abăluță și Jón Kalman Stefánsson, scrise cu mare rafinament, sunt creatoare de atmosferă poetică și melancolică deopotrivă. În schimb, cele ale Ludmila Ulițkaia și Adrian Alui Gheorghe sunt pline de pitoresc și de ironie corozivă. Foarte interesant este demersul lui Howard Jacobson, care transpune piesa *Negutătorul din Venetia* a lui Shakespeare într-un roman de actualitate.

În cadrul secțiunii *Idei literare*, John Banville comentează ecoul stărnit în SUA de traducerile operelor lui Mihail Sebastian. Diferențele culturale au ca efect interpretări uneori distorsionate, de aceea Nicolae Manolescu ne oferă o necesară clarificare. Publicăm două scrisori inedite ale lui Paul Celan către Ingeborg Bachmann, comentate de Iris Radisch. În acest context, am republicat o mai veche analiză a acestei relații, datorată regretatului B. Elvin, redactor fondator al revistei noastre. Dialogul lui H.-N. Jocks cu G.-A. Goldschmidt analizează problemele apărute din cauza dificultăților de traducere, fiecare limbă fiind, în ultimă instanță, un univers aparte. Romanul *Busola* al lui Mathias Enard, distins cu Premiul Goncourt (2015), în care aspectele muzicale au o pondere majoră, este analizat cu finețe, pertinentă și spirit critic de Mihai Iliescu. Un autor de succes (W. S. Maugham) spunea despre cărțile scrise despre alte cărți (a scris și el dintre acestea) că sunt inutile, dar foarte plăcute. Părerea Gratielei Benga coincide doar cu ultima parte a enunțului lui Maugham. Ea abordează subiectul „cărților despre cărți”, cu referire la lucrarea colaboratoarei noastre Rodica Grigore, *Călătorii în bibliotecă*, scrisă „disciplinat, dar fără liniaritate searbădă”. Despre literatură este vorba și în dialogul dintre Marina Dumitrescu și V.I. Stoichiță, în care cunoscutul istoric și teoretician de artă arată că, în pofida succeselor obținute în centrele importante de cultură ale lumii, nu reușește să se despartă de București.

Finul *connoisseur* de artă Georges Banu ne delectează cu un studiu despre semnificațiile ușii în pictură. Vladimir Bulat ne face cunoscută ceramica din Basarabia, această artă delicată, în împlinirea căreia hazardul este incontestabil. Suntem bucușori să ilustrăm copertele noastre cu două lucrări recente ale maestrului Sorin Dumitrescu, a cărui prezentare bazată pe studiu și empatie ne este oferită de Iolanda Malamen.

Correspondențe interesante ne-au sosit de departe (Carmen Firan ne scrie despre Amazonia) și de demult (Dan Ciachir despre Bucureștiul vesel al anilor 1960). Thomas Knauf ne poartă prin Budapesta altor vremuri, iar subsemnatul ne scrie cum a devenit Craiova un important loc pe harta culturală a lumii, cu prilejul Festivalului de Teatru Shakespeare.

Adrian Mihalache

SUMAR Nr. 98

Dincolo de eveniment

Anne Applebaum – Victoria Ucrainei.....	3
Timothy Snyder – Războaiele lui Putin.....	7
Rodica Binder – Politici și identități.....	11
Priya Basil – De unde ești?.....	15

Idei filosofice

Jürgen Grosse – Cioran, Nietzsche și resentimentul.....	19
Michel Juffé – Sigmund Freud – Benedictus de Spinoza. Corespondență.....	25
Garry Wills – Ce probleme îmi creează Coranul....	31
Gheorghe M. Ștefan – Noul Babel.....	35
Carol Tavis – Bun pentru Instagram.....	38

Economie

Mircea Coșea – Homo Lego.....	40
Adrian Mihalache – Fără învingători și perdanti....	45

Biblioteca „Lettre Internationale”

Carla Guelfenbein – Cu tine în depărtare.....	49
Constantin Abăluță – Mici obiecte care aduc timpul înapoi.....	53
Ludmila Ulițkaia – Fugarul.....	55
Jón Kalman Stefánsson – Tristețea îngerilor.....	61
Adrian Alui Gheorghe – Luna Zadar.....	63
Howard Jacobson – Shylock este numele meu.....	66

Idei literare

John Banville – Înconjurat de antisemiți.....	70
Nicolae Manolescu – Scurt comentariu.....	70
Iris Radisch – „Cel din urmă sărut, alaltăieri noapte”.....	74
Paul Celan către Ingeborg Bachmann.....	75
B. Elvin – Despre Celan – Bachmann.....	76
DIALOG Heinz-Norbert Jocks – Georges-Arthur Goldschmidt: Când Freud a sosit la Paris.....	77

Arte

Mihai Iliescu – Orientul lăuntric.....	85
Gratielea Benga – Despre cărțile din cărți: o întâmplare.....	88
DIALOG Marina Dumitrescu – Victor I. Stoichiță: Provocarea memoriei, provocarea literaturii...	90
Georges Banu – Melancolia intimității.....	94
Vladimir Bulat – Ceramica, tactica adversității.....	99
Iolanda Malamen – Despre învățare și încântare..	103

Comentarii și corespondențe

Carmen Firan – Spirite în Amazon.....	108
Dan Ciachir – Ispita trecutului.....	110
Thomas Knauf – Basmele Budapestei.....	114
Adrian Mihalache – O adunare peșteră.....	118

LETTRE INTERNATIONALE

Ediția română

apare sub auspiciile

INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

Președinte: Radu Boroianu

Redacția: Aleea Alexandru nr. 38

011824 București, România

Tel.: (+40) 0317 10 06 34

Fax: (+40) 0317 10 06 07

e-mail: lettre.internationale@icr.ro

AUTORI

ABĂLUȚĂ Constantin – scriitor și traducător român

ALUI GHEORGHE Adrian – scriitor român
APPLEBAUM Anne – jurnalist american; Premiul Pulitzer 2004

BACHMANN Ingeborg (1926-1973) – scriitor austriac; a făcut parte din „Gruppe 47” alături de Paul Celan, Heinrich Böll, Marcel Reich-Ranicki, Günter Grass; Premiul Georg Büchner 1964; Marele Premiu Austriac pentru Literatură 1968; din 1977 se acordă Premiul Ingeborg Bachmann

BANU Georges – critic de teatru francez, originar din România; fondatorul Academiei Experimentale de Teatru din Paris 1990; președinte de onoare al IATC

BANVILLE John – scriitor și critic literar irlandez

BASIL Priya – scriitor britanic

BENGA Grațiela – scriitor român

BINDER Rodica – jurnalist de origine română; membru al Asociației Jurnaliștilor Germani (DJV)

BULAT Vladimir – istoric și critic de artă român

CELAN Paul (1920-1970) – poet german, născut în Bucovina; Premiul pentru Literatură Bremer 1958; Premiul Georg Büchner 1960;

Marele Premiu pentru Artă al Landului Nordrhein-Westfalen 1964; din 1988 se acordă Premiul Paul Celan

CIACHIR Dan – scriitor, publicist, critic literar român

COȘEA Mircea – politician, economist, diplomat, scriitor, jurnalist român; profesor la Academia de Studii Economice, București
DUMITRESCU Marina – jurnalist și scriitor român

ELVIN B. (1927-2011) – scriitor român, fondator al revistei *Lettre Internationale* ediția română

FIRAN Carmen – scriitor român, trăiește la New York

GOLDSCHMIDT Georges-Arthur – scriitor și traducător german; trăiește la Paris

GROSSE Jürgen – filosof german

GUELFENBEIN Carla – scriitor și scenarist chilian

ILIESCU Mihai – muzicolog român; trăiește în Franța

JACOBSON Howard – jurnalist și scriitor britanic; Booker Prize 2010

JOCKS Heinz-Norbert – scriitor și jurnalist german; trăiește la Düsseldorf și Paris

JUFFÉ Michel – filosof francez

KNAUF Thomas – scriitor și scenarist

german

MALAMEN Iolanda – scriitor și publicist român

MANOLESCU Nicolae – critic literar, academician, profesor universitar român, Președintele Uniunii Scriitorilor din România

MIHALACHE Adrian – profesor universitar român la Universitatea „Politehnica” din București, scriitor și critic de teatru

RADISCH Iris – jurnalist și scriitor german

SNYDER Timothy – scriitor și istoric american; profesor la Universitatea Yale; Premiul Hannah Arendt 2013

STEFÁNSSON Jón Kalman – scriitor islandez

STOICHIȚĂ Victor I. – critic de artă, scriitor și profesor universitar român; trăiește în Spania

ȘTEFAN M. Gheorghe – profesor la Universitatea „Politehnica” din București, membru corespondent al Academiei Române

TAVRIS Carol – socio-psiholog american

ULIȚKAIA Ludmila – scriitor rus; Prix Médicis pentru autori străini 1996; Premiul Giuseppe Acerbi 1998; Booker Prize pentru Literatură Rusă 2002

WILLS Garry – scriitor, jurnalist și istoric american; Premiul Pulitzer 1993

Ilustrațiile: p. 42 – albumul Tudor Banus *Parc(o)urs*, Institutul Cultural Român, 2010; pp 20, 111, 112, 115, 116 – albumul *Dan Cioca*, Institutul Cultural Român, 2014.

Ilustrațiile autorizate de Visarta: © AUTORIZAT DE VISARTA, BUCUREȘTI, 2005: pp 16, 18, 51 – Salvador Dalí © VEGAP, Madrid; p. 74 – Alfred Kubin © VG BILD-KUNST, Bonn.

Mulumim artistului plastic Sorin Dumitrescu pentru dreptul de a reproduce lucrările sale pe copertele I, IV și pentru ilustrațiile de la pp 105 și 106.

Mulumim artistului plastic Alexandru Macovei pentru ilustrațiile de la pp 64 și 65.

Mulumim MNAM pentru ilustrația de la p. 100.

Mulumim doamnei Tamara Grecu-Peicev pentru ilustrația de la p. 101.

TRADUCĂTORI

SIMONA BRÎNZARU

Sigmund Freud – Benedictus de Spinoza.
Correspondență; Melancolia intimității

DANA CRĂCIUN

Shylock este numele meu

SIMION DĂNILĂ

Cioran, Nietzsche și resentimentul

MONICA MATEESCU

Victoria Ucrainei; Războaiele lui Putin

ADRIAN MIHALACHE

De unde ești?; Ce probleme îmi creează
Coranul; Bun pentru Instagram; Înconjurat
de antisemiți

SANDA MUNTEANU

Când Freud a sosit la Paris

MAGDA RĂDUȚĂ

Tristețea îngerilor

GABRIELA RUSSO

Fugarul

HERTA SPUHN

„Cel din urmă sărut, alaltăieri noapte”; Paul
Celan către Ingeborg Bachmann

TUDORA ȘANDRU-MEHEDIȚI

Cu tine în depărtare

SIMONA ȚOGUI

Basmele Budapestei

LETTRE INTERNATIONALE

EDIȚIA ROMÂNĂ • Revistă trimestrială • nr. 98 / vara 2016

Editată de **INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN**, București, Aleea Alexandru, nr. 38, sector 1 – 011824

Director fondator: **ANTONIN J. LIEHM**

Director fondator al ediției române: **B. ELVIN**

Consiliul redacțional: **CARMEN FIRAN, NICOLAE MANOLESCU, ADRIAN MIHALACHE, GEO ȘERBAN**

Colectivul de redacție: **IRINA HOREA, MĂDĂLINA MARCU, ANA NEDELEA**

Transpunere machetă și tehnoredactare: **IONELA STRECHE**

Adresa: Aleea Alexandru nr. 38, sector 1 – 011824, București. Tel.: (+40) 0317 10 06 34, Fax: (+40) 0317 10 06 07

e-mail: lettre.internationale@icr.ro • website: www.icr.ro • ISSN – 1220-5998

EDIȚII EUROPENE

La **ROMA** apare simultan **LETTERA INTERNAZIONALE**. Direcția: Federico Coen, A.J. Liehm, Vittorio Strada. Redactor-șef: Biancamaria Bruno. Adresa: c/o Lelio Basso Foundation, via della Dogana Vecchia 5, I-00186 Roma. Tel.: 0039/6/68300644, Fax: 0039/6/6876163, Internet: <http://www.nclck.com/spin/lettera>.

La **BERLIN** apare simultan **LETTRE INTERNATIONALE**. Direcția: Frank Berberich, A.J. Liehm. Redactor: Esther Gallodoro. Adresa: Elisabethhof, Portal 3B, Erkelenzdamm 59/61 D-10999 Berlin. Tel.: 0049/30/30870452, Fax: 0049/30/2833128. E-mail: lettre@lettre.de

La **MADRID** apare simultan **LETRA INTERNACIONAL**. Direcția: Salvador Clotas, A.J. Liehm. Director adjunct: Manuel Ortuero Armas. Coordonator: Rosa Pereda. Secretar de redacție: Mercedes García Lenberg. Adresa: Monte Esquinza 30, 20 dcha E – 28010 Madrid. Tel.: 0034/1/3104696, Fax: 0034/1/3194585 Internet: <http://www.arce.es/Letra.html>.

La **BUDAPESTA** apare simultan **LETTRE INTERNATIONALE-ALAPITVANY LAPJA**. Direcția: A.J. Liehm, Eva Karády. Adresa: c/o Európai Kulturális Alapítvány, 1053 Budapest, Egyetem tér 1, Tel./Fax: 00361/2126748. E-mail: lettre@c3.hu